

เงินตราทวารวดี

หนังสือสารานุกรมของจีนชื่อ หุงเตียน ไก่กล่าวถึงอาณาจักรหนึ่งชื่อ โกวเหอ (ทวา) ซึ่งเข้าใจกันในสมัยต่อมาว่าเป็นอาณาจักรทวารวดี หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่กล่าวถึงอาณาจักรโบราณทางเอเชียอาคเนย์ครั้งราชวงศ์ซุ่ยและราชวงศ์ถังเล่มสำคัญเล่มหนึ่ง คู่อิวเป็นผู้รวบรวมขึ้น เรียงรวบรวมในปี พ.ศ. ๑๓๑๑ เมื่อเขามีอายุได้ ๓๕ ปี ได้รวบรวมสำเร็จในปี พ.ศ. ๑๓๔๖ เมื่ออายุได้ ๖๕ ปี นำขึ้นถวายพระเจ้าถังเตจงสองเต๋ หนังสือดังกล่าวในเล่มที่ ๑๔๘ ไก่กล่าวถึงอาณาจักรโกวเหอ (ทวา) ได้ไปถวายบรรณาการแก่เมืองจีนในรัชกาลเจินกวาง คือ รัชกาลพระเจ้าถังไท่จงสองเต๋ ตั้งแต่ พ.ศ. ๑๑๓๐ ถึง ๑๑๕๒ ในอาณาจักรนั้นมีตลาดอยู่ ๖ แห่ง การค้าขายใช้เหรียญเงินทั้งสิ้น มีขนาดเล็กเท่าผักตบแอดัม (ขนาดเท่าหัวแม่มือ) ผู้ที่ปลอมเงินตรามีโทษถึงตัดข้อมือ สำหรับเบี้ยนั้น หนังสือเล่มนี้มีไ่ก่กล่าวไว้ว่าไ่ก่ใช้เป็นเงินตราในการซื้อขายหรือไม่

คุณเฉลิม ขงบุญเกิด ผู้เชี่ยวชาญเรื่องเงินกษาปณ์ได้ให้ทัศนะและข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับเงินตราทวารวดีว่า เงินเหรียญที่พบที่นครปฐมและคูทองมีเงินตราสังข์ใหญ่ ตราสังข์เล็ก ตรากระต่ายอยู่บนดอกบัวและตราแพะ เงินตราสังข์ใหญ่ทำด้วยเงินมี ๒ ขนาด ขนาดใหญ่มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๒.๘ เซนติเมตร ขนาดเล็กมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๑.๕ เซนติเมตร ด้านหนึ่งมีรูปสังข์ใหญ่และมีจุดไขปลารอบวงขอบสังข์นั้นเป็นเครื่องหมายของพระนารายณ์ เหรียญอีกด้านหนึ่งเป็นรูปคล้ายปราสาท มีอังกฤษ คือชื่อช่างอยู่สองข้าง และมีวัชระอยู่กลางปราสาท เห็นปราสาทมีรูปพระอาทิตย์และพระจันทร์ ใต้ปราสาทมีปลาอังกฤษหมายถึงความเป็นพระมหากษัตริย์ เพราะพระมหากษัตริย์ในสมัยโบราณทรงช้างรูปปราสาทมีวัชระอยู่กลาง เบื้องบนปราสาทมีพระอาทิตย์กับพระจันทร์ ใต้ปราสาทมีปลาคงจะหมายถึง ฟา แผ่นดิน และน้ำ เพราะวัชระเป็นเครื่องหมายของพระอินทร์ มีผู้ให้ความเห็นว่า รูปปราสาทอาจเป็นแผนผังของพระนารายณ์ก็ได้ ส่วนปลานั้นก็อาจหมายถึงพระนารายณ์ปางมัสยวตารไท่เช่นเดียวกัน สรุปแล้วสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในเหรียญตราสังข์ใหญ่เป็นเรื่องของศาสนาพราหมณ์แทบทั้งสิ้น

เงินสังข์ใหญ่ ปรากฏเรื่องตามรายงานตรวจราชการเมืองนครไชยศรี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๑ ของสมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ เมื่อครั้งทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดี

กระทรวงมหาดไทยว่า ".....ได้พบของสำคัญคราวนี้อย่างหนึ่ง คือเงินเหรียญโบราณ พวกจีนชุดใต้ทางคลองพระประโทน จีนพุกผุยใหญ่บานนำมาให้ดูตราเป็นท้าวองปราสาท มีรูปปลาอยู่ที่นั่น ด้านหนึ่งเป็นฉนวนโลมกับลายรูปอะไร ไม่รู้จักด้านหนึ่ง ไม่เคยเห็นเงิน อย่างนี้มาก่อน ได้สั่งให้จีนพุกผุยใหญ่บานผู้เป็นเจ้าของพาเขาไปคอยอยู่ในกรุงเทพฯ เพื่อ จะได้นำมูลเกล้าฯ ถวาย....."

ในหนังสือเรื่องบัวเบญจพรรณและบันทึกกับตั้งสมเด็จพระยาจักรีราชานุภาพ
กล่าวว่า "เรื่องเงินตรา นั้นเป็นปัญหาเกิดขึ้นตั้งแต่สร้างเมืองนครปฐม เป็นที่ว่าการมณฑล
ในรัชกาลที่ ๕ ด้วยชุกชุมเงินตราที่นั่นเนื่อง ๆ เป็นเงินเหรียญขนาดสักเท่าเงินครึ่งบาท
มีตราคานหนึ่งเป็นรูปสังข์ อีกคานหนึ่งเป็นรูปคล้ายมณฑปมีรูปปลาอยู่ข้างล่าง ให้สืบถาม
ดูว่าพบเงินอย่างนี้ที่ไหนอีกบ้าง ได้ความว่าพบที่เมืองอุทอง คือเมืองสุพรรณภูมิอยู่ทาง
เหนือนครปฐมขึ้นไปอีกแห่งเดียว จึงอยากทราบว่าเงินตราของเมืองนครปฐมครึ่งเป็น
ราชธานี หรือมาจากประเทศอื่น จึงได้ถามรูปส่งไปตามพิพิธภัณฑ์สถานในลอนดอนว่าเงิน
ตราอย่างนี้เป็นของประเทศไหนกัน รับผิดชอบว่าเงินตราอย่างนี้พบที่เมืองสุทกานแห่งเดียว"
ได้ส่งรูปถ่ายของเหรียญตราสังข์ใหญ่ และเหรียญตราสังข์เล็กไปตามพิพิธภัณฑ์สถานในกรุง
ลอนดอน (บริติชมิวเซียม) ภัณฑารักษ์ที่ควบคุมพิพิธภัณฑ์สถานได้ตอบมาว่า เหรียญตราสังข์
เล็กได้พบที่พม่าควย ส่วนเหรียญตราสังข์ใหญ่มีใก่กล่าวถึงหรือให้ความเห็นมาเลย นอกจาก
นั้นได้ตรวจดูหนังสือ Coins of Arakan, of Pegu and of Burma ของ A.P.
Phayre และหนังสือ Notes on Currency and coinage among the
Burmese ของ R. Temple แล้ว ก็ไม่ปรากฏว่าใก่กล่าวถึงหรือมีรูปของเงินเหรียญ
ตราสังข์ใหญ่ เมื่อเป็นเช่นนั้นก็คงถือว่า เงินเหรียญตราสังข์ใหญ่ใก่พบที่นครปฐมและอุทอง
เพียงสองแห่ง ฉะนั้น จึงเป็นที่เข้าใจใก่ได้ว่าเงินเหรียญตราสังข์ใหญ่เป็นเงินตราของกรุง
ทวารวดี

เงินเหรียญตราสังข์เล็กมีรูปลักษณะคล้ายกันกับเงินเหรียญตราสังข์ใหญ่ ฉิดกัน
แต่รูปสังข์ในเงินเหรียญตราสังข์เล็กขนาดเล็กกว่า แต่เป็นรูปสังข์เด่นชัดกว่า และลวดลาย
ในเหรียญไม่ละเอียดเหมือนลวดลายในเหรียญตราสังข์ใหญ่ เงินเหรียญตราสังข์เล็กนี้มิได้
พบแต่ที่นครปฐมแห่งเดียว ทางภาคใต้อีกบางแห่งเหมือนกัน แพร่ กล่าวว่าเงินเหรียญตราสังข์
เล็กพบในที่ต่าง ๆ ในพะโค ประเทศพม่า และเรียกเหรียญนั้นว่า เหรียญเจดีย์เหรียญ
ดังกล่าวใก่สร้างขึ้นระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ ๖-๘ ในสมัยที่ศาสนาพราหมณ์กำลัง ฟูเฟื่อง
ที่ศาสนาพุทธแต่เหรียญอย่างเดียวกันนั้นก็ได้มีการทำขึ้นใหม่ที่โรงพยาบาลกักตักตามความ
คำริของรัฐบาลพม่าในปี พ.ศ. ๒๓๘๐ เพื่อนำไปบรรจุไว้ในช่องใส่ของศักดิ์สิทธิ์ในพระเจดีย์
ใหญ่ซึ่งพระเจ้าโพเทธา พระกษัตริย์พม่ารับสั่งใก่สร้างขึ้น เหมเปิด แม้จะไม่ขัดแย้งกับแพร่
ในข้อที่ว่า เหรียญดังกล่าวจะทำขึ้นใส่ไว้ในเจดีย์ก็ตาม แต่ยังเห็นว่าเหรียญเหล่านั้นอาจ -

ทำขึ้นใช้เป็นเงินตราได้ นอกจากนั้น เหมเปิลไม่เชื่อว่าจะทำขึ้นในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๖ แต่ให้ความเห็นว่านั่นจะเป็น เหรียญที่สร้างขึ้นในตอนเหนือของหมา โดยพระเจ้าเนาคองู ในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ เป็นอันว่า เราตัดเงินเหรียญตราสังข์เล็กออกจากเงินเหรียญของกรุงทวารวดีได้

ยังมีเงินเหรียญตรากระต่ายอยู่บนคอกบัว และตราแพะอีกสองชนิด พบที่นครปฐม แห่งเดียว เหรียญตรากระต่ายอยู่บนคอกบัวมี ๒ ขนาด ขนาดใหญ่เท่ากับเหรียญตราสังข์ใหญ่ขนาดเล็ก ส่วนขนาดเล็กเท่ากับเหรียญตราสังข์ใหญ่ขนาดเล็ก ด้านหนึ่งมีกระต่ายอยู่บนคอกบัว ซึ่งมีความหมายเกิดหรือทำขึ้นในปีกระต่าย (ปีเถาะ) เพราะคอกบัวมีความหมายเป็นที่เกิด อีกด้านหนึ่งเป็นรูปปราสาท ภายในปราสาทมีวัชระ สองข้างปราสาทมีอังกศ เห็นปราสาทมีพระอาทิตย์กับพระจันทร์ ใต้ปราสาทมีปลา เงินเหรียญตราแพะด้านหนึ่งมีแพะ ซึ่งหมายถึงเกิดหรือทำขึ้นในปีแพะ (ปีมะแม) อีกด้านหนึ่งเป็นรูปเขนเดียวกับเหรียญตรากระต่ายเงินเหรียญตราแพะนี้ เมื่อได้พบที่นครปฐมเพียงแห่งเดียวก็น่าจะจัดเข้าเป็นเงินตราของกรุงทวารวดีได้

กรุงทวารวดีจะใส่อะไร เป็นเงินปลีกสำหรับการซื้อขายเล็กน้อยนั้น ยังเป็นปัญหาอยู่ที่นครปฐมและอุทองไคพบเบี้ยจำนวนไม่น้อย ทำให้คิดไปไควว่าจะใส่อะไรเป็นเงินปลีก เพราะเบี้ยไคใส่อะไรเป็นเงินซื้อขายกันมาแต่สมัยลี้กคำบรรพแล้ว แต่กับพบเหรียญตราสังข์ใหญ่ขนาดเล็กทำควยโลหะผสมทองแดงเป็นจำนวนมากทำให้คิดไปไคเหมือนกันว่า กรุงทวารวดีจะใส่อะไรเงินเหรียญเหล่านั้นเป็นเงินปลีกในการซื้อขายเล็ก ๆ น้อย ๆ

